

כ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת פנחס

– גליון 1 –

חלק מהענינים שנידונו בספר

- 426. מדוע דין 'קנאים פוגעים בו' - נאמר ב'בועל ארמית' טפי משאר איסורים.....
- 429. מדוע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא?.....
- 432. חת"ס, אליהו מתגלה בשני אופנים: 'כ'אדם' ו'מלאך'.....
- 436. כיצד כותבים 'שלוש' בס"ת - האם עושים ו'ו קטנה או יו"ד שמתחתיה עוד המשך.....
- טעם ש'שמירת העינים' היא ב'מעשה קל' [הרף עין] - ו'שמירת האזנים' בקושי [ע"י אצבעות].....
- 443. למה צריכות בנות צלפחד להזכיר ש'מת בחטאו' - די בכך שלא הי' ב'עדת קרה'?.....
- 451. החיד"א: צלפחד ירד בגלגול בחסיד אחד - ששמר שבת ביותר.....
- 452. י"ב מעלות היו, ועלה אותם משה בפסיעה אחת' - לשם מה נעשה לו נס זה?.....
- 457. עצת אחיתופל - לעומת אורים ותומים.....
- 466. מדוע בתפילת מוסף דשבת מזכירים 'שמן' [בלולה בשמן] - ובחגים אין מזכירים השמן?.....
- 470. מכאן ילפינן שגם יין צריך להיות בלא קמחים [סוג פגם בייין] - מדוע נכתב זה בקרבן שבועות?.....
- 472.

אך בגורל תחלק את הארץ (כו נה)

■ איך חלקו הארץ בגורל - הלא אין החלקים שווים?

צ"ב האיך חלקו את ארץ ישראל, הלא הגרלה אפשר רק בחלקים שווים, וכאן כתיב: לרב תרבה נחלתו?

א"ק, וי"ל בתרי אנפין: א. שחלקו 'על פי עצמם', אלא שהגורל אישר את שהחליטו. ב. ש'סיבב המקום' שנפל הגורל, הגדילו את 'חלק השבט' לפי מספרם.

ותקרבנה בנות צלפחד (כו א)

רש"י למשפחות מנשה בן יוסף - למה נאמר, והלא כבר נאמר בן מנשה?! אלא לומר לך: יוסף חיבב את הארץ, שנאמר (בראשית ו): 'והעליתם את עצמותי', ובנותיו חיבבו את הארץ, שנאמר: 'תנה לנו אחוזה' [ע"כ].

שואלים: מי אומר שחיבבו את הארץ, אולי רצו רכוש?

א. מתרץ ה'אמרי אמת', הלא אביהם הוא המקושש [לחד מ"ד] ומת בתחילת מ' שנה, ומדוע לא ביקשו לקבל חלק בנכסיו בעת ההיא, ורק עתה כאשר באים לנחול את הארץ הם תובעות.

ב. א"ק, עו"ל שהתורה מעידה עליהם כאן [ע"י הזכרת 'יוסף'], שרצו נחלה משום 'חיבת הארץ'.

ותקרבנה בנות צלפחד (כו א)

... ואלה שמותם מחלה נעה וגו', כתב רש"י, ולקמן (סוף במדבר) הוא מונה: 'מחלה ותרצה', מלמד ששקולות היו.

א"ק, קשה, נימא: כיון ש'מחלה' תמיד בראש אלמא כולם שווים, אבל 'מחלה' שווה יותר?!

שו"ר ש'שקולות' לאו דווקא - הובא עה"פ (ו כו): 'הוא אהרן ומשה' 1022, ואפשר שאכן מחלה חשובה מאחיותיה.

ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה (כו ב)

א"ק, צ"ב 'לו גם' הי' המצב שאלעזר והנשיאים וכל העדה היו באותו מעמד, מ"מ 'עמידת שאלתם' לפני משה בלבד, ולמה הזכיר כל האחרים?

וי"ל, 'אלעזר' - לפי שחלוקת הארץ באורים ותומים, נשיאים וכל העדה, שהם 'בעלי הדין', לפי שאם הם יורשות, הרי הם מכניסות עוד חלקים ל'קופת השבט' על חשבון השבטים האחרים [למ"ד לבאי הארץ נתחלקה].

אבינו מת במדבר ... בחטאו מת (כו א)

■ כששומע הבן שמשבחים את אביו שהוא יודע 'בבלי וירושלמי' - האם מותר לבן לומר: אבא יודע רק בבלי

[אגב] - ראיתי 'חשוקי חמד' מביא ירושלמי (יבמות פט"ו ה"ד)

מעשה באשה שהתירוה שני עדים, ובא אדם וטען שהוא הבעל... והנה דעת רב שאינו נאמן [לומר שהוא הבעל] נגד עדים, [דודאי רמאי הוא] ואינה צריכה גט ממנו. [ממשך הירושלמי]

באותו מעמד הי' גם אביו דשמואל, ולחש לבעל [המתחזה]: אולי תועיל לתת גט מספק / לקחו תלמידי רב את 'אביו של שמואל' השכיבוהו על הספסל והיכוהו עם רצועה, על שפקפק נגד הדין של רבם [רב] שאינה צריכה גט. [ראה המשך].

ומביא שם [הירושלמי] שנשרף הספסל והרצועה, והוא 'סימן מן השמים' שלקה ש'לא כדוין' / אמר שמואל: לא כך הי' המעשה [היינו לא נשרף הספסל והמקל], אלא קיבל אבא המכות - קם והלך לו [ע"כ מהירושלמי].

והנה נמצא ששמואל מיקל קצת בכבוד אביו, ע"י שמעמיד המעשה על תיקונו, אלא רואים שהעמדת 'שבח מוגזם' על מחציתו - אין בכך 'זלזול בכבוד האב', וכן בן ששמע מאחרים שאביו יודע 'בבלי וירושלמי', ואומר הבן: הוא יודע רק בבלי! אין בכך 'זלזול הורים ומורים'.

ויקרב משה את משפטן (כו ח)

■ בג' מקומות נשאל משה - ובכל פעם ענה באופן שונה

א"ק, ג' דברים נשאל משה, ובכל אחד ענה באופן שונה.

בפסח שני - עמדו ואשמעה / בירושת בנות צלפחד - ויקרב משה את משפטן / במטה יוסף [העברת נחלה ממטה למטה], ויצו משה את בני ישראל .. [אין התייחסות בכלל לשואלים]?

[יתורץ בהקדם מעשה יפה, הובא בספר 'אישים ושיטות' להרב זיין עמ' מז].

בביתו של ר' חיים ישבו פעם הגר"י אברמסקי ועוד רב אחד. נכנס יהודי לר' חיים בקובלנא על גבאי ה'חבורא קדישא' בברייסק, כדלהלן: ב' אנשים נפטרו בעיר ביום אחד, [אחד מהם היה קרובו של המתלונן], ולפי הדין חייבים לקבור קודם את המת שנפטר ראשון, ואילו הגבאים, משום שהנפטר השני היה עשיר, הקדימו לקבור את העשיר.

שמע ר' חיים את הקובלנא, הוציא מתוך ארון הספרים את הרמב"ם, פתח אותו בהלכות אבל, עיין שם והשיב למתאונן:

אני אגעור בגבאים, אבל לך אין הדבר נוגע.

תמהו הרבנים, שהיו באותו מעמד, בשתים: (א) אף הם עיינו ברמב"ם באותו מקום ולא מצאו בו שום רמז מהלכה זו. (ב) מה תשובה זו למתלונן, ממה נפשך: אם צדק האיש והגבאים חייבים נזיפה, מדוע אין הדבר נוגע אליו, והרי הנפטר היה קרובו?

השיב להם ר' חיים:

כשבא האיש והרצה את טענתו, נסתפקתי ביסוד הדין שצריכים לקבור ראשון את הנפטר ראשון: אם זהו הדין הכללי של 'אין

מעבירין על המצוות, או שהוא דין מיוחד בקבורה משום כבוד המת, עינתי ברמב"ם וראיתי שאינו מביא את הדין בהלכות אבל, ונמצא שאין הטעם משום 'כבוד המת', אלא הרי זה דין כללי בכל המצוות כולן, ואין עניינו להלכות אבלות. ומכיון שכן, הרי שהגבאים לא פגעו בכבוד הנפטר, אלא סתם עברו על דין. ובכן, אני בתורת רב דמתא, מוטל עלי לגעור בהגבאים, אבל מה זה נוגע להאישי? [ע"כ המעשה].

ואף כאן אפשר לומר: שאמנם הם עוררו על הבעי' של הסבת נחלה, אבל הם אינם 'בעלי דין', ואין התשובה שייכת להם.

עלה על הר העברים (כו יב)

■ "י"ב מעלות היו, ועלה אותם משה בפסיעה אחת" - לשם מה נעשה לו נס זה?

רש"י, (דברים לד א), "י"ב מעלות היו שם, ועלה משה בפסיעה אחת.

אילת שואל: לשם מה נעשה לו נס זה?

א. [ויש לישב בהקדם] דאיתא ברש"י (דברים לב מה): בג' מקומות, נאמר 'בעצם היום הזה'.

א"ק, והנה אצל נח, התבטלה מחשבתם ע"י דובים ואריות / במצרים, התבטלה מחשבתם, ע"י ש'כל כך הוכו', שהם עצמם לא די של עיכוב, אלא 'ותמהר מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ / ואילו במיתת משה, לא כתוב האין התבטלה מחשבתם, וי"ל: שהם חיכו לו ב"י"ב המעלות, כדי למונעו מלעלות, והוא דילג מעליהם בקפיצה אחת. [ובזה מיושב מה שהקשה אילת].

כאן יש להביא המעשה עם גר הצדק*, שאמר לו הגר"א: רבי אברהם! לך מהר, ואפשר שלקח הגר"א 'דין זה' ממהירות של משה.

ב. א"ק, עו"ל, שאין כאן שום נס, אלא משה הי' גיבור ביותר לבדו האהל על המשכן, ועוד, וכשמיהר לקיים ציווי ה' - ממילא קפץ קפיצה של י"ב מעלות.

* וזה דבר המעשה: כאשר יצא גר הצדק להשרף, היו ספיקות בלב הגר, האם למהר - כדי לקיים מצות 'קידוש ה' במהירות או ללכת לאט, ולקיים גם המצוה של 'וחי בהם', ראהו הגר"א דרך החלון, ואמר לו 'לך מהר'.

יפקד ה'... איש על העדה (כו טו)

■ זמן מסוגל לבקשות

רש"י, כיון ששמע משה, שאמר לו הקב"ה: תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר משה: הגיעה שעה שאתבע צרכי - שירשו בני את גדולתי.

שואלים: הרי כל שהתחדש כעת הוא 'ירושת הבת', אבל 'ירושת הבן' כבר היתה קודם, ולמה חיכה משה עד עתה?

א"ק, ואולי י"ל שבעת 'מתן תורה' בעיני ירושה - הוא 'זמן מסוגל' לבקש 'ענין ירושה' שירשו בניו גדולתו.

וכמו שמקובל על 'חג שבועות', שהוא 'זמן מסוגל' לבקש על 'לימוד התורה', לפי שניתנה בו תורה [וכן בכל מועד לפי ענינו] - כן יש לומר כאן.

יפקד ה'... איש על העדה (כו טו)

■ מדוע ביקש משה שירשו בניו גדולתו - וכי אינו רואה שיהושע ראוי יותר [פניו כלבנה]?

רש"י, כיון ששמע משה שאמר לו המקום: 'תן נחלת צלפחד לבנותיו', אמר הגיעה שעה שירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה: 'לא כך עלתה במחשבה לפני' כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל.

א"ק, וכי לא ראה שפני יהושע כפני לבנה, משא"כ ב'בני משה' לא מצאנו שבה כזה?

א. תשובה: כל זה נעשה רק אחר שסמך את ידיו עליו [ואם הי' סומך משה על בניו, אפשר שהיו נעשים גם הם כלבנה].

וכן מצאנו בילקוט (תהלים רמו תשנ) לגבי כהן גדול: 'על כן משחך אלהים שמן ששון', מכיון ששמן המשחה יורד על הכהן, אם היה קצר - נעשה ארוך, שחור - נעשה לבן, פניו רעות - נעשה משחוקות.

וכן בשאלו אשכחן (ש"א י כג): 'ויגבה משכמו ומעלה מכל העם', ומסתבר שהי' זה מחמת המשיחה.

■ באופן אחר, הואיל ויהושע 'גדול התלמידים' - מדוע רצה משה למנות את בניו?

א"ק, הנה בוודאי יהושע הי' גדול מבני משה, שהרי הוא גדול לתלמידיו של משה, כדאיתא: משה קיבל תורה מסיני ומסרה

ליהושע. וא"כ כיצד על בדעתו של משה למנות את בניו בזמן דאיכא יהושע?

ב. תשובה: אדרבא הואיל ו'הרבנות מקברת את בעליה' (אבות א א'), לא רצה משה להטיל עליו 'צרכי ציבור', כדי שיוכל לעסוק בתורה בלבד.

קח לך את יהושע בן נון (כו יח)

■ היו גדולים מיהושע - ומדוע הוא נבחר להנהיג את ישראל

כך הובא בשם מרן הגר"ג אדלשטיין ש"א (גליון חיוק 413): יש להתבונן מדוע זכה יהושע לגדולה זו, הרי היו בישראל גדולים ממנו, שהרי יהושע הי' מן המרגלים [שהיו רק שרי חמישים, כן כתב בעה"ט יג, ג], ולמעלה ממנו היו שרי מאות ושרי אלפים [שעולים יחד לסך כמה אלפים].

וגם במרגלים עצמם היו גדולים ממנו [שהוא נמנה חמישי, וביאר הרמב"ן (יג ד) שהמרגלים נמנו לפי סדר גדולתם], ומדוע נבחר דווקא הוא להיות מנהיג על ישראל.

אלא הטעם הוא מחמת 'שימוש חכמים' בכל כוחו, כמובא בחז"ל (במדבר רבה כא ד).

ויסמוך את ידיו עליו (כו כג)

■ מה שבח למשה שמסך ב' ידיים? ומדוע בציווי לא נאמר לו ב' ידיים? רש"י, שלא נצטווה אלא ביד אחד, והוא סמך בב'.

א"ק, צ"ב מה שבח יש כאן, הלא בוודאי יש תועלת בב' ידיים יותר מיד אחת.

ואין ת"ח אחד בדורנו, ש'תרע עינו' אם יצטווה לתת מהודו לאחר, בפרט שידוע ש'גם לאחר שיתן לאחר', לעולם יהי' הסומך גדול מן הנסמך [הסיפא נכתב, כלפי המשל של חכם בדורנו].

וצ"ל, שלא מדובר כאן ב'שבחו של משה', אלא ב'ביאור המקראות'.

והטעם שלא צווה לסמוך בב' ידיים, אפשר לומר, שה'יד השנייה', נצרכת שתבוא מכח הרב [בנדבת לבן], ולא מכח הציווי.

וכמו שמצאנו במצוות רבות, של 'נדבת הלב', שלא ניתן שיעורם בפירוש, כדי שיהי' שייך בהם ענין 'הרומז מאתכם'.

את הכבש אחד תעשה בכורך (כו ד)

■ באיזה כבש השתמשו לתמיד?

יש כלל בדינינו: הואיל ונעשית בו מצוה אחת - תעשה בו מצוה נוספת (כגו' גמ' ברכות לט), וא"כ לפי"ז הי' ראוי לחזור אחר כבש שעשו בו מצוה. וג' מצוות אפשריות: גז, מעשר בהמה [בט' בהמות שנתורו לאחר המעבר], ופדיון חמור.

והנה א. מצות 'ראשית הגז', אינו שייך לגוף הכבש [וכמו למשל אם היו מעשרים את החלב בקרבן נקבה, אין זה מצוה בכבש עצמו]. ב. אם 'העבירו אותו תחת השבט', נחשב שקיימו בו מצוה*, ג. אם פרו בו חמור.

* ראה מה שהבאנו עה"פ (ויקרא כו ל): 'וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט' 1986.

אך מאידך אולי אפשר לומר ש'חילופי בהמה טמאה', גנאי הוא לקרבן, ובכלב שגנאי גדול הוא אסרתו תורה לגמרי, ובשאר בהמות 'לא אסרתם', אבל ניתן ללמוד 'שלא נוח' לתורה עם חילופי בהמות טמאות [ולא הוי הידור].

הפטרות פנחס

◀ ואחר הרעש קול דממה דקה (מלכים א יח)

א"ק, יש להסתפק, האם הי' זה 'קול דממה', או שפשוט לא שמע כלום?

ומדכתיב: 'ויהי כשמע אליהו' [דמשמע ששמע 'קול הדממה'], אין להוכיח, דיש לומר: 'שומע' היינו ש'הבין', וכן (מלכים א ג): 'ונתת לעבדך לב שומע'.

שו"ר בתפילת ו'נתנה תוקף', שאומרים: 'קול דממה דקה ישמע'.

להנצחות ובכל עניני הספר:

טלפון 03-691-6645

אימייל: 6916645@GMAIL.COM

להערות על דברי התורה - רק למייל